

22.05.2020r. (piątek), język polski, kl. II, 5 godz. lek. = 1 lekcja, Jolanta Mazurkiewicz

Klaso II,

w związku z tym, że wcześniejszy temat lekcji planowany na 4 godziny, zrobiliście w 3 godziny, więc przedstawiam Wam nowy temat. Jest on do opracowania na 25.05.2020r. (poniedziałek).

Wszyscy, którzy podejmą się jego opracowania, otrzymają oceny celujące, i to jak za darmo, gdyż ćwiczeń jest tylko 6 i wszystkie mają podpowiedzi lub klucze odpowiedzi.

Na koniec jest bardzo łatwa praca domowa, którą należy samodzielnie odrobić.

Temat: Czy w *Kamizelce* Bolesława Prusa pojawia się sokół?

<https://epodreczniki.pl/b/czy-w-kamizelce-boleslawa-prusa-pojawia-sie-sokol/POJBTljtf>

1. Wprowadzenie.

Rozejrzyj się po okolicy. Zatrzymaj wzrok na kilku oknach domów, kamienic bądź wielopiętrowych bloków. Prawdopodobnie większości z ich mieszkańców nie znasz i być może nigdy nie poznasz. Każda z tych osób ma własną historię, przeżywa radości i smutki. Bolesław Prus pisał nowele właśnie o takich ludziach – zwyczajnych, mieszkających tuż za rogiem, których moglibyśmy spotkać na ulicy. Ukazywał ich w otoczeniu przedmiotów codziennego użytku, niejednokrotnie wpływających na ich decyzje i podejmowane przez nich działania. Jednym z takich przedmiotów może być na przykład męska kamizelka...

Twoje cele:

- Przeanalizujesz, jaką rolę odgrywa w *Kamizelce* tytułowa część ubioru.
- Zinterpretujesz postawy bohaterów noweli oraz ich powiązania z kamizelką.
- Rozpoznasz „sokoły” w innych nowelach pozytywistycznych.

2. Przeczytaj.

Sokół noweli

Od sokoła, wokół którego jest zbudowana akcja jednej z nowel Boccaccia, wzięła się nazwa dominującego motywu w noweli.

W nowelach często pojawia się [sokół](#). To określenie motywu przewodniego przyłgnęło do gatunku za sprawą słynnego utworu *Sokół* Giovanniego Boccaccia (1313–1375). Ptak jest istotnym elementem fabuły, spaja wydarzenia opisane przez włoskiego artystę i okazuje się niezwykle ważny dla losu bohaterów. Polscy noweliści również stosowali taki motyw przewodni, jego rolę pełniły najczęściej symboliczne przedmioty lub zwierzęta. Sokołem noweli może być też zdanie lub sformułowanie, które okazuje się istotne dla postaci i przebiegu akcji. Motyw przewodni musi być jednak wystarczająco konkretny, aby można go było wyróżnić – w tej roli nie sprawdzi się abstrakcyjna idea ani postulat społeczny.

Bolesław Prus

Bolesław Prus to pseudonim literacki **Aleksandra Głowackiego** (1847–1912), powieściopisarza, nowelisty i publicysty. U Prusa zauważalne jest nastawienie dydaktyczne niektórych tekstów, szczególnie nowel, które miały w zamierzeniu poruszyć opinię publiczną i zwrócić jej uwagę na problemy ludzi potrzebujących. Sam autor skrupulatnie realizował idee pracy organicznej, stawiając na samokształcenie i rozwój i uznając społeczną funkcję literatury. Pisał: „Literatura odrzuciwszy jej tak zwane posłannictwo i kapłaństwo jest przede wszystkim gałęzią ludzkiej pracy, i to pracy użytecznej” (B. Prus, Kronika Tygodniowa, „Kurier Warszawski” 1875, nr 141).

Szkice i obrazki

W nowelach Prusa widoczne są wpływy [szkiców fizjologicznych](#) i obrazków – gatunków literackich rozpowszechnionych w XIX wieku, które znacząco przyczyniły się do rozwoju prozy realistycznej. Należały do nich jednowątkowe utwory narracyjne o warstwie fabularnej zredukowanej na rzecz przedstawienia konkretnego przedmiotu, osoby lub zbiorowości. Postaci występujące w obrazkach zazwyczaj pozbawiano cech indywidualnych - kreując

typowych reprezentantów konkretnej grupy społecznej. Właśnie takimi postaciami są urzędnik i nauczycielka z *Kamizelki*, a także handlarz sprzedający narratorowi tytułowy przedmiot – jego charakterystyczny styl prowadzenia rozmowy i zachęcania do kupna nie jest istotny dla przebiegu wydarzeń, lecz Prus opisuje go, aby nadać scenie koloryt lokalny:

Bolesław Prus *Kamizelka*

Na dziedzińcu został handlarz starzyzny. Podniósł do góry wielki kołnierz kapoty, pod pachę wetknął dopiero co kupiony parasol i owinąwszy w kamizelkę ręce czerwone z zimna, mrucał:

- Handel, panowie... handel!...

Zawołałem go.

- Pan dobrodziej ma co do sprzedania? — zapytał wchodząc.

- Nie, chcę od ciebie coś kupić.

- Pewnie wielmożny pan chce parasol?... — odparł Żydek.

Rzucił na ziemię kamizelkę, otrząsnął śnieg z kołnierza i z wielką usilnością począł otwierać parasol.

- A fajny mebel!... — mówił. — Na taki śnieg, to tylko taki parasol... Ja wiem, że wielmożny pan może mieć całkiem jedwabny parasol, nawet ze dwa. Ale to dobre tylko na lato!...

- Co chcesz za kamizelkę? — spytałem.

- Jakże kamizelki?... — odparł zdziwiony myśląc zapewne o swojej własnej.

Ale wnet opamiętał się i szybko podniósł leżącą na ziemi.

- Za te kamizelki?... — Pan dobrodziej pyta się o te kamizelki?...

A potem, jakby zbudziło się w nim podejrzenie, spytał:

- Co wielmożnego pana po take kamizelki?!...

- Ile chcesz za nią?

Żydowi błysnęły żółte białka, a koniec wyciągniętego nosa poczerwieniał jeszcze bardziej.

- Da wielmożny pan... rubelka! — odparł, roztaczając mi przed oczyma towar w taki sposób, ażeby okazać wszystkie jego zalety.

Źródło: Bolesław Prus, *Kamizelka*, [w:] *Opowiadania i nowele*, Wrocław 2009, s. 304–305.

Ul. Nowy Świat w Warszawie w II poł. XIX wieku

Literatura „filantropijna”

Bazar na korzyść Towarzystwa Dobroczynności w salach Resursy Obywatelskiej w Warszawie. Rysunek Czesława Jankowskiego

Kamizelka wpisuje się w nurt pozytywistycznej literatury [filantropijnej](#). Ten typ tekstów miał na celu wzbudzenie współczucia dla osób potrzebujących i ubogich oraz głosił humanitarne idee braterstwa i miłosierdzia. Utwory te ukazywały godne naśladowania postawy, przenikała je wiara w to, że każdy człowiek potrafi być szlachetny bez względu na warunki zewnętrzne. Literatura filantropijna rozwinęła się za sprawą napisanej przez **Charlesa Dickensa** (1812–1870) *Opowieści wigilijnej*. Prusa nie bez podstawy nazywano polskim Dickensem.

Rola narratora

W prozie pozytywizmu dominował wszechwiedzący narrator trzecioosobowy. Nie oznacza to jednak, że pozytywiści nie używali narracji pierwszoosobowej. Niekiedy, aby nadać utworom znamiona autentycznych dokumentów, stylizowali je na pamiętniki. *Kamizelka* zaczyna się właśnie w konwencji memuarystycznej, kiedy narrator przypomina sobie historię nabytej od handlarza kamizelki. Ukazuje wydarzenia w sposób zdystansowany, uzupełniając opowiadaną

historię o własne komentarze. Zabieg ten ma na celu uwiarygodnienie sytuacji narracyjnej, w której świadek wydarzeń relacjonuje swoje wspomnienia.

Bolesław Prus *Kamizelka*

Człowiek miewa w życiu takie chwile, że lubi otaczać się przedmiotami, które przypominają smutek.

Smutek ten nie gnieździł się u mnie, ale w mieszkaniu bliskich sąsiadów. Z okna mogłem co dzień spoglądać do wnętrza ich pokoiku.

Źródło: Bolesław Prus, *Kamizelka*, [w:] *Opowiadania i nowele*, wybór T. Żabski, Wrocław 1996, s. 303.

Źródło: B. Prus, *Kamizelka*, [w:] *Opowiadania i nowele*, Wrocław 2009, s. 304.

Element ubioru chorego na gruźlicę urzędnika jest bardzo ważny dla narracji noweli. Już na początku narrator wyznaje, że jest zbieraczem osobliwości. Należące do kolekcji przedmioty sugerują jego wrażliwość i skłonność do sentymentalizmu.

Bolesław Prus *Kamizelka*

Niektórzy ludzie mają pociąg do zbierania osobliwości, kosztowniejszych lub mniej kosztownych, na jakie kogo stać. Ja także posiadam zbiorę, lecz skromny, jak zwykle w początkach.

Jest tam mój dramat, który pisałem jeszcze w gimnazjum na lekcjach języka łacińskiego... Jest kilka zasuszonych kwiatów, które trzeba będzie zastąpić nowymi, jest...

Zdaje się, że nie ma nic więcej, oprócz pewnej bardzo starej i zniszczonej kamizelki.

Źródło: Bolesław Prus, *Kamizelka*, [w:] *Opowiadania i nowele*, wybór T. Żabski, Wrocław 1996, s. 303.

Perspektywa ulega jednak zmianie, kiedy narrator opisuje życie prywatne młodego małżeństwa. Wtedy Prus korzysta z typowej dla pozytywizmu trzecioosobowej narracji wszechwiedzącej:

Bolesław Prus *Kamizelka*

Chory wpadł w gniew.

- Oo, chodźże tu do mnie, tu!... – mówił gwałtownie, chwytając ją za rękę. – Patrz mi prosto w oczy i odpowiadaj: nie mówił ci doktor?

I utopił w niej rozgorączkowane spojrzenie. Zdawało się, że pod tym wzrokiem mur wyszeptałby tajemnicę, gdyby ją posiadał.

Na twarzy kobiety ukazał się dziwny spokój. Uśmiechała się łagodnie, wytrzymując to dzikie spojrzenie. Tylko jej oczy jakby szkłem zasły.

- Doktor mówił – odparła – że to nic, tylko że musisz trochę wypocząć...

Mąż nagle puścił ją, zaczął drzeć i śmiać się, a potem machając ręką rzekł:

- No, widzisz, jakim ja nerwowym!... Koniecznie ubrało mi się, że doktor zwątpił o mnie...

Ale... przekonałaś mnie... Już jestem spokojny!...
I coraz weselej śmiał się ze swoich przywidzeń.
Zresztą taki atak podejrzliwości nigdy się już nie powtórzył. Łagodny spokój żony był przecie najlepszą dla chorego wskazówką, że stan jego nie jest złym.
Bo i z jakiej racji miał być zły?
Był wprawdzie kaszel, ale – to z kataru oskrzeli. Czasami, skutkiem długiego siedzenia pokazywała się krew – z nosa. No, miewał też jakby gorączkę, ale właściwie nie była to gorączka, tylko – taki stan nerwowy.

Źródło: Bolesław Prus, *Kamizelka*, [w:] *Opowiadania i nowele*, wybór T. Żabski, Wrocław 1996, s. 310–311.

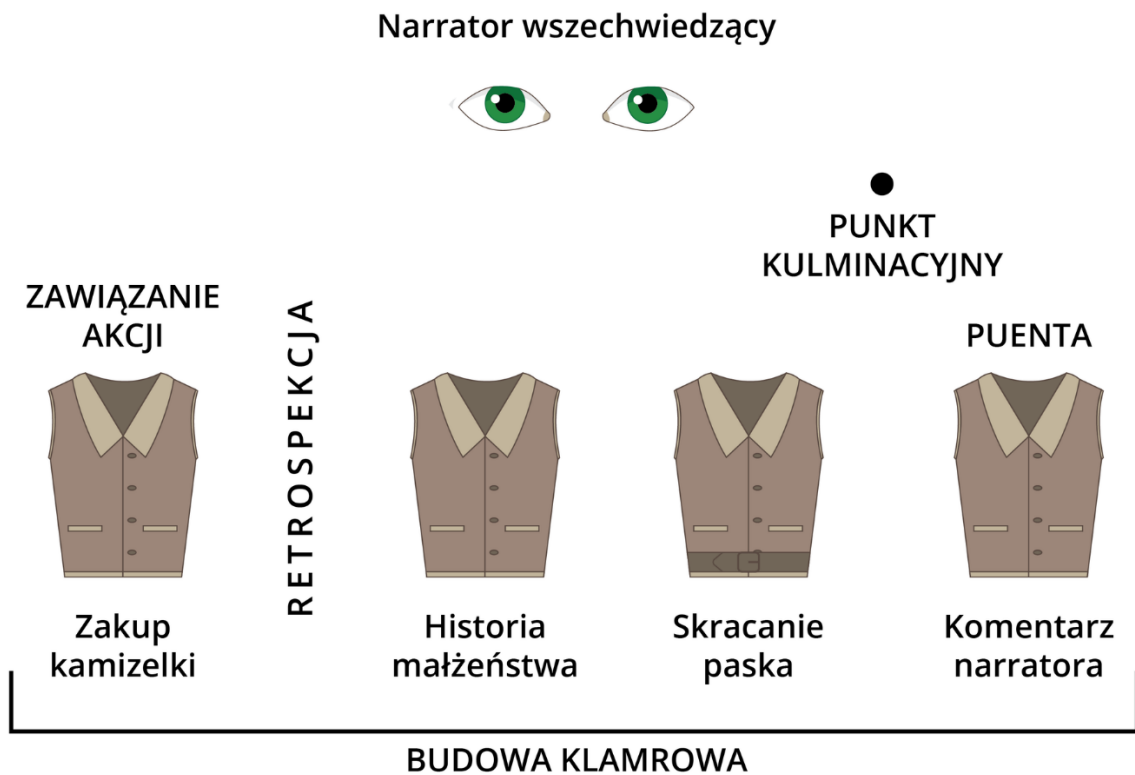
Rynek Starego Miasta w Warszawie, ok. 1882–1888

Prus stosuje w *Kamizelce* inwersję czasową – narrator nie opowiada wydarzeń w porządku chronologicznym, lecz kolejne wspomnienia są przywoływane na zasadzie skojarzeń. Kluczową rolę pełni tu tytułowa kamizelka, która inspiruje sam akt opowiadania i prowadzi narratora do retrospekcji. Prus stylizuje w ten sposób narrację na autentyczną relację świadka wydarzeń. Kieruje czytelnika śladem losów bohaterów i związanych z nimi materialnych przemian tytułowej kamizelki, która jest kłamrą kompozycyjną utworu.

Kamizelka jako sokół noweli

Kamizelka niejako wywołuje snutą przez narratora smutną opowieść o kochających się małżonkach, ponieważ przypomina mu o ich losie. Wprowadzenie tego przedmiotu do fabuły ma rozbudzić zainteresowanie czytelnika – scena sprzedania kamizelki przykuwa uwagę i każe zastanowić się nad tajemnicą, która się z nią wiąże. Ponadto, gdyby nie opis codziennego skracania ściągaczy kamizelki, treść noweli można by zamknąć w kilku

zdaniach. Dzięki umiejętnemu wprowadzeniu sokoła noweli Bolesław Prus uczynił z tej bardzo prostej historii dzieło, które wielkimi literami zapisało się w kanonie literatury polskiej.

Słownik:

Giovanni Boccaccio (1313–1357) - włoski pisarz uznawany za prekursora nowożytnej nowelistyki; jego najważniejszym dziełem jest *Dekameron* – zbiór stu nowel opowiadanych przez dziesięć osób chroniących się przed epidemią dżumy w okolicach Florencji

filantropia - (stgr. φιλανθρωπία, *philanthrōpia* – życzliwość, dobroczynność) bezinteresowna działalność na rzecz osób potrzebujących polegająca na pomocy finansowej lub materialnej udzielanej przez instytucje lub osoby prywatne

inwersja czasowa - (łac. *inversio* – zamiana) sposób konstruowania fabuły dzieła literackiego bez zachowania porządku chronologicznego wydarzeń, co najczęściej motywowane jest sytuacją narracyjną, w której narrator przypomina sobie elementy opowiadanej historii

Karol Dickens (1812–1870) - angielski pisarz, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli realizmu epoki wiktoriańskiej, autor m.in. *Olivera Twista* i *Opowieści wigilijnej*

kompozycja kłamrowa - rodzaj kompozycji dzieła literackiego, w której początek i koniec nawiązują do siebie i scalają utwór pod względem treści

literatura filantropijna - termin określający dzieła literackie mające na celu wzbudzenie współczucia dla osób potrzebujących i nieszczęśliwych, odwołujące się do idei humanitarnych, głoszące potrzebę miłosierdzia

memuar - (łac. *memoria* – pamięć, fr. *mémoire* – pamięć) (daw.) pamiętnik

retrospekcja - (łac. *retrospicere* – oglądać się) wprowadzanie do utworu literackiego lub filmu wydarzeń poprzedzających właściwą akcję; też: część utworu obejmująca takie wydarzenia

sokół noweli - motyw przewodni noweli, który nadaje spójność fabule, wpływa na przebieg wydarzeń i odgrywa istotną rolę w zdarzeniu kulminacyjnym, odmieniając los bohatera; termin zainspirowany nowelą Giovanniego Boccaccia *Sokół*

szkie fizjologiczny - krótki utwór narracyjny o szczątkowej fabule, mający na celu obiektywne przedstawienie codziennej egzystencji różnych środowisk, przede wszystkim biedniejszej części społeczeństwa

Szkoła Główna Warszawska - warszawska uczelnia działająca w latach 1862–1869, która wykształciła wiele wybitnych postaci polskiej kultury, takich jak Bolesław Prus, Henryk Sienkiewicz czy Aleksander Świętochowski

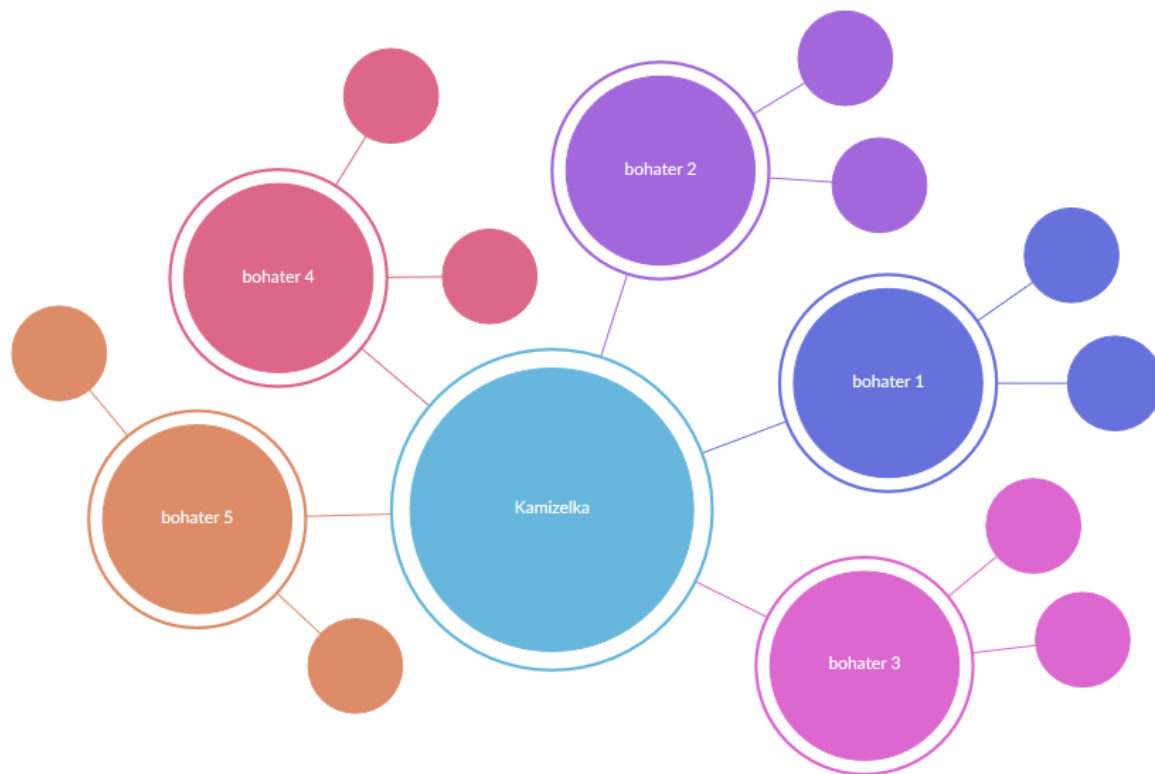
Mapa myśli

Polecenie 1

Wypisz poniżej bohaterów noweli *Kamizelka* Bolesława Prusa. Przy każdej zapisz kilka informacji: kim są, czym się zajmują.

Polecenie 2

Choć kamizelka z utworu Prusa to martwy przedmiot, okazuje się ważna dla wszystkich bohaterów noweli. Na podstawie lektury przygotuj mapę myśli, której punktem centralnym będzie „kamizelka”. Następnie wypisz wszystkie postacie, których los w jakikolwiek sposób związał się z tytułową częścią garderoby. Przy każdej z nich określ sytuację, w której zetknęły się z kamizelką, co z nią robiły i jaką przedstawiała dla nich wartość.

Wysłuchaj nagrania abstraktu, ulóż do niego pytania i zadaj je koledze.

Skorzystaj z linku: <https://epodreczniki.pl/a/mapa-mysli/Db2YAuHeh>

Polecenie 3

Na podstawie przygotowanej mapy myśli opisz, w jaki sposób Bolesław Prus wykorzystał motyw sokoła w swojej noweli.

Wyjaśnij znaczenie motywu sokoła w twórczości Bolesława Prusa.

Sprawdź się

Podczas opracowywania odpowiedzi skorzystaj z linku: <https://epodreczniki.pl/a/sprawdz-sie/DzyoxZRWa>

Ćwiczenie 1 (obowiązkowe)

Ułóż w kolejności chronologicznej wydarzenia, w których pojawia się kamizelka.

Chory urzędnik czuje, że kamizelka stała się bardzo luźna.

Narrator kupuje od handlarza kamizelkę.

Małżeństwo skraca sprzączki kamizelki.

Kamizelka zostaje sprzedana handlarzowi.

Ćwiczenie 2 (obowiązkowe)

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F - jeśli zdanie jest fałszywe.

Narracja <i>Kamizelki</i> jest stylizowana na autentyczną relację świadka wydarzeń.	P ☐	F ☐
Wydarzenia noweli są opowiadane w porządku chronologicznym.	P ☐	F ☐
Fabula <i>Kamizelki</i> jest przedstawiona w całości z punktu widzenia trzecioosobowego narratora.	P ☐	F ☐
W <i>Kamizelce</i> pojawia się rama kompozycyjna.	P ☐	F ☐

Ćwiczenie 3 (obowiązkowe)

Uzupełnij tekst.

Kamizelka Bolesława Prusa to przykład noweli z sokołem. Tytułowy przedmiot odgrywa rolę w opisywanych wydarzeniach i na decyzje podejmowane przez bohaterów. Chociaż w *Kamizelce* zakończenie jest wcześniej , obecność sokoła umożliwiła wprowadzenie do noweli .

wpływa

przewidywalności

zapowiedziane

drugorzędną

typowy

niezapowiedziane

istotną

napięcia fabularnego

nietypowy

nie wpływa

Ćwiczenie 4 (obowiązkowe)

Spośród wymienionych elementów zaznacz te, które mogłyby zostać użyte jako sokół noweli.

działalność filantropijna

pies

idea utylitaryzmu w sztuce

krawat

polska kultura

przysłowie „Nie czyń drugiemu, co tobie niemiłe”

Ćwiczenie 5 (obowiązkowe)

Kim jest narrator noweli? Wyszukaj odpowiednie cytaty i na ich podstawie dokonaj krótkiej charakterystyki.

Wyjaśnij dlaczego narrator kupił tytułową kamizelkę.

Ćwiczenie 6 (obowiązkowe)

Przypomnij sobie inne nowele i zastanów się, czy można w nich wyróżnić sokoła. Przy każdej z nich dopisz motyw przewodni lub zaznacz jego brak.

Zapisz

Drukuj

Wyczyść

1. Maria Konopnicka, „Mendel Gdański”

2. Maria Konopnicka, „Nasza szkapa”

3. Henryk Sienkiewicz, „Janko Muzykant”

4. Bolesław Prus, „Z legend dawnego Egiptu”

Wskazówki i klucze odpowiedzi

Ćwiczenie 7 (dla chętnych)

Wyjaśnij symbolikę kamizelki w noweli Prusa i opisz jej funkcję w utworze.
Sformułuj wypowiedź pisemną na 200 słów.

Zapisz

Drukuj

Wyczyść

Wskazówki i klucze odpowiedzi

Ćwiczenie 8 (dla chętnych)

Zastanów się, dlaczego małżonkowie nawzajem się oszukiwali. Sformułuj pisemną wypowiedź na 100 słów.

Zapisz

Drukuj

Wyczyść

Wskazówki i klucze odpowiedzi

Praca domowa (obowiązkowa)

Wskaż inną dowolną nowelę z sokołem i opisz rolę, jaką motyw przewodni pełni w opowiadanej historii: jak jest wprowadzany do fabuły, w jaki sposób wpływa na losy bohaterów oraz czy pojawia się w momencie kulminacyjnym.